

3. Hammer M. Reengineering the corporation: A Manifesto revolution in business / M. Hammer, J. Champy. – St. : Publishing, St. Petersburg State University, 1997. – 332 p. (Rus.)
4. Duck J.D. Monster changes. Reasons for success and failure of organizational change / J.D. Duck. – К. : Pabliher, 2003. – 320 p. (Ukr.)
5. Vikhansky O.S. Management : textbook / O.S. Vikhansky, A.I. Naumov. – 4th ed., Rev. and add. – М. : Ekonomist, 2006. – 670 p. (Rus.)
6. Levin K. Dynamic Psychology / K. Levin. – М. : Smusl, 2001. – 563 p. (Rus.)

Рецензент: В.М. Колосок
д-р екон. наук, доцент ДВНЗ «ПДТУ»

Стаття надійшла 24.04.2013

УДК 378.1

©Дерев'янку Т.А.*

ЯКІСТЬ ФАХІВЦІВ ЯК ІНДИКАТОР ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНИМ ПРОЦЕСОМ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

У статті розглянуто склад та взаємозв'язок основних елементів системи управління якістю навчального процесу у вищому навчальному закладі (ВНЗ). При визначенні ефективності системи управління якістю навчального процесу треба враховувати рівень початкової підготовки абітурієнтів, зарахованих до ВНЗ. Запропоновано розширити свідчення що містяться в додатках до дипломів про закінчення ВНЗ.

Ключові слова: ВНЗ, ринок праці, якість навчання, управління якістю навчання, сертифікація випускників.

Дерев'янку Т.А. Качество специалистов как индикатор эффективности управления учебным процессом в высшем учебном заведении. В статье рассмотрены состав и взаимосвязь основных элементов системы управления качеством подготовки специалистов в ВУЗе. При определении эффективности системы управления качеством образовательного процесса следует учитывать уровень начальной подготовки абитуриентов, зачисленных в ВУЗ. Предложено расширить сведения, содержащиеся в приложениях к диплому об окончании ВУЗа.

Ключевые слова: ВУЗ, рынок труда, качество обучения, управления качеством обучения, сертификация выпускников.

T.A. Derev'yanko. Quality professionals as an indicator of the efficiency of educational process in higher education. In clause the structure, architecture of basic elements of management, and also key parameters of quality of educational process in high school are considered. At definition of a system effectiveness of quality management of educational process it is offered to consider a level of initial preparation of the entrants enlisted in high school. The system of certification

* канд. екон. наук, доцент, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Маріуполь

of graduates of high schools is offered. It offers to extend the information contained in appendixes to the diploma about completion of higher school.

Keywords: *higher school, labor-market, quality of education, education quality management, graduating student certification.*

Постановка проблеми. Рівень професійної підготовки фахівців у вузі повинен відповідати як потребам ринку праці у фахівцях відповідної кваліфікації, так і потребам особи в здобутті конкурентоздатних знань. Забезпечення високої якості підготовки фахівців у ВНЗ значною мірою залежить від ефективності системи управління якістю освітнього процесу.

В умовах інноваційного розвитку економіки, системи управління якістю освітнього процесу у ВНЗ повинні враховувати як очікування споживачів освітніх послуг, так і вимоги ринку праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням формування і розвитку систем управління якістю освіти, а також впровадження інноваційних методів навчання присвячені роботи І.І. Бабина, В.Д. Базилевича, В.В. Грубінко [1-3], В.С. Журавського, М.З. Згуровського, В.Г. Кременя, С.М. Ніколенко, М.Ф. Степко, В.Д. Шинкарука і ін.

Одним з основних напрямів підвищення рівня професійної підготовки фахівців є розробка варіативних моделей управління якістю вищої освіти, заснованих на принципах TQM - Загального управління якістю, лежачих в основі стандартів ISO 9001:2001, та які знайшли практичну реалізацію у всіляких моделях управління якістю освіти, впроваджених в більшості вузах України.

Однак, діючі моделі управління якістю освіти в вузах не повною мірою враховують зв'язок ВНЗ з ринковим середовищем та владою. В роботах [1, 2] запропоновано концептуальну модель ефективної співпраці університетів з бізнесом та урядом у вигляді «потрійної спіралі» інноваційного розвитку.

Метою дослідження є подальший розвиток систем управління якістю вищої освіти як на макрорівні, так і на рівні окремих вузів.

Виклад основного матеріалу. Якість освітнього процесу характеризується сукупністю показників (нормативів), встановлених Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України, які використовуються для визначення відповідного рівня акредитації закладів освіти. До таких показників (нормативів) відносяться умови забезпечення державної гарантії якості вищої освіти; результати освітньої діяльності (рівень підготовки фахівців); організація наукової роботи.

Якість випускників ВНЗ, як фахівців з обраної спеціальності, формується в результаті взаємодії трьох підсистем - ринку праці, державних органів управління освітою та безпосередньо якістю навчального процесу у ВНЗ (рис. 1). Вимоги до показників якості фахівців (напрямку професійної діяльності, спеціалізації, досвіду роботи, особистим якостям тощо) формуються на ринку праці та конкретизуються роботодавцями з урахуванням особливостей сфери діяльності фахівців. Вони ж служать основою для розробки стандартів освіти органами державного управління і формування вимог до показників навчальної системи ВНЗ відповідного рівня акредитації.

Іншими словами, система управління якістю підготовки фахівців у ВНЗ повинна, з одного боку, задовольняти вимогам стандартів навчання МОН молоді та спорту та нормативним значенням показників якості освіти для ВНЗ відповідного рівня акредитації, а з другого боку, задовольняти вимогам ринку праці до якості фахівців. Зміни вимог до якості фахівців на ринку праці служать сигналом для зміни стандартів навчання. Прийняття управлінських рішень щодо удосконалення навчального процесу у ВНЗ базується на оцінці відхилень показників якості освіти і якості фахівців від їх нормативних значень, що передбачає наявність двох взаємозалежних контурів управління.

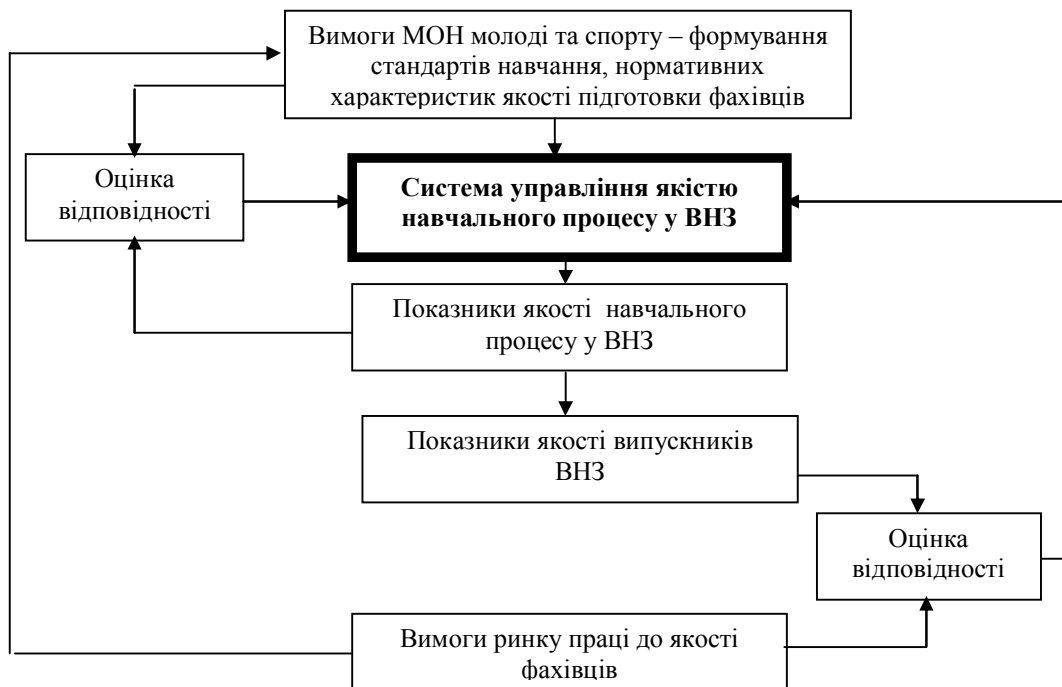

Рис. 1 – Взаємозв'язок системи управління якістю навчального процесу у ВНЗ з вимогами МОН молоді та спорту та ринку праці

На жаль, діюча в Україні система підготовки фахівців орієнтована на надання освітніх послуг, а не на задоволення потреби ринку праці та працевлаштування випускників як кінцевого результату фінансування підготовки кадрів у навчальних закладах. Тому основний акцент у системі управління якістю фахівців робиться на підвищенні ефективності управління якістю навчального процесу у ВНЗ.

Під управлінням якістю навчального процесу розуміється сукупність принципів, скоординованих методів, засобів, функцій та форм впливу на всі складові навчально-виховного процесу з метою реалізації стратегічних планів ВНЗ та забезпечення відповідного рівня державних стандартів професійної підготовки фахівців.

Склад основних елементів системи управління будь-якими об'єктами (технічними, виробничими, соціальними і т.п.) досить уніфіковані. Як правило, до них належать: формування показників стану об'єкту управління; оцінка відхилень фактичних показників діяльності від нормативних (еталонних) значень і, нарешті, регулювання об'єкту з метою мінімізації впливу негативних факторів.

З урахуванням особливостей освітніх систем принципова схема управління якістю підготовки фахівців у ВНЗ наведена на рис. 2.

Управління якістю підготовки фахівців у ВНЗ базується на двох підсистемах – підсистемі управління процесом навчання (суб'єкт управління) та безпосередньо процес навчання як об'єкт управління. Суб'єкт управління включає керівництво ВНЗ, фахівців та викладачів, які використовують різноманітні ресурси і виконують відповідні функції по управлінню процесом навчання.

Об'єкт управління представляє сумісну діяльність науково - педагогічних працівників, допоміжного персоналу та студентів з метою здобуття останніми певних знань, передбачених навчальними планами і програмами, а також практичних навичок за відповідним фахом.

При переході від початкових стадій навчання до подальших студент накопичує професійні знання та вміння, розвиває аналітичні здібності та особисті якості. При цьо-

му темпи трансформації особистості зростають, що зумовлено не тільки її фізичним дорослішанням і накопиченням соціального досвіду, але і впливом синергетичного ефекту, який проявляється в результаті накопичення знань при вивченні різнопланових дисциплін.

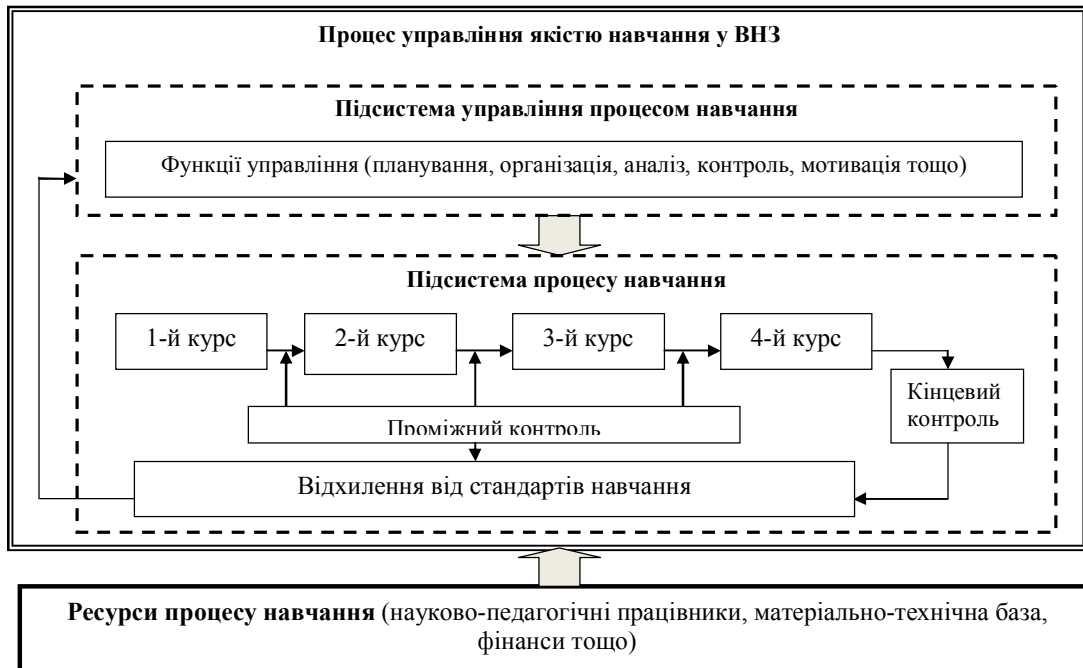

Рис. 2 – Принципова схема управління якістю навчального процесу у ВНЗ

Прийняття управлінських рішень і вплив на об'єкт управління ґрунтуються на інформації про відхилення ключових показників від встановлених вимог.

До ключових показників якості підготовки фахівців можуть бути віднесені результуючі показники успішності навчання студентів на окремих стадіях або за весь період навчання (середній бал, абсолютна успішність і якість навчання, відсів студентів та інші); показники, що відображають участь та результати наукової діяльності студентів тощо.

Ефективність системи управління освітнім процесом визначається на основі оцінок ключових показників якості підготовки фахівців. Зростання оцінок свідчить про підвищення ефективності системи управління навчальним процесом. Однак, виносити судження про ефективність навчального процесу у ВНЗ по зміні оцінок показників якості підготовки фахівців (вихід системи) можна тільки у співставленні з оцінками показників їх початкової (стартової) підготовки при зарахуванні до ВНЗ (вхід у систему).

Якість фахівців визначається не тільки рівнем їхньої кваліфікації, а й такими особистісними рисами, як прагнення до нових знань і безперервному підвищенню кваліфікації, відповідальність та виконавська дисципліна, здатність до творчості та генерування нових ідей та інші.

На жаль, діюча система кваліфікації (дипломів, свідоцтв) в Україні не дає об'єктивної інформації про якість отриманих знань, умінь, компетенцій, особистих якостей фахівця які б відповідали реальним вимогам ринку праці.

Було б доречним в додатку до диплому про закінчення ВНЗ приводити не тільки отримані оцінки по навчальним дисциплінам, але і свідчення про участь та досягнення в науково-дослідній роботі, студентському самоврядуванні, спортивних змаганнях то-

що (рис. 3).

СЕРТИФІКАТ ВИПУСКНИКА				
ПІБ				
Факультет				
Кафедра				
Спеціальність				
Форма навчання				
Дата вступу до ВНЗ		Дата закінчення ВНЗ		
Середній бал успішності за дисциплінами:				
Усім	Інформаційної підготовки	Загальноосвітньої підготовки	Професійної підготовки	Гуманітарної підготовки
Участь випускника за час перебування випускника у виші:				
у науковій діяльності			в управлінні та суспільній діяльності	
1. участь у олімпіадах:			1. Участь у студентському самоврядуванні:	
	Рівень	Кількість	Кількість призових місць	
	ВНЗ			
	Міські			
	Обласні			
	Республіканські			
	Міжнародні			
2. участь у науково-дослідницькій діяльності			2. Участь у студентських та громадських організаціях	
	Вид діяльності	Кількість		Відмітка про участь
	Науково-дослідницька тематика			
	Наукові конференції			
	Наукові публікації у видавництвах ВАК			
	Винахідництво і раціоналізаторство (патенти, авторські посвідчення)			
				Студентські будівельні загони
				Студентські союзи та об'єднання
				Громадські організації

Рис. 3 – Сертифікат випускника як додаток до диплому

Наявність таких свідчень в додатку до диплому не тільки б мотивувало творчу активність студентів, але й визначало б стартові позиції фахівця в його діловій кар'єрі [8].

Висновки

Характеристики якості фахівців формуються в результаті взаємодії ринку праці, органів державного управління освітою та навчального процесу у ВНЗ.

При визначенні ефективності системи управління якістю навчального процесу необхідно враховувати рівень початкової підготовки абітурієнтів, зарахованих до ВНЗ.

Запропоновано в додатку до диплому про закінчення ВНЗ приводити не тільки оцінки по навчальним дисциплінам, а і свідчення про особисті якості та досягнення студента в різноманітних напрямках діяльності, що буде не тільки мотивувати творчу

активність студентів, але і сприяти більш раціональному використуванню молодих фахівців на виробництві.

Список використаних джерел:

1. Базилевич В.Д. Состояние системы подготовки кадров в высших экономических учебных заведениях Украины // Информационно-аналитический журнал «Новости науки и технологий» / учредитель ГУ «БелИСА». – Минск : ГУ «БелИСА», 2008. – № 3(9). – С. 68-75.
2. Сучасна економічна освіта: Україна і Болонський процес / В.Д. Базилевича та ін. – К. : Знання, 2006. – 326 с.
3. Грубінко В.В. Формування інноваційного освітнього середовища у педагогічному ВНЗ в контексті вимог Болонського процесу: Презентація MS Power Point. [електронний ресурс]. – режим доступу. – <http://www.tspu.edu.ua/php1/include/resurs/kms/13/vust.ppt>, 14.03.2006 р.
4. Ицковиц Г. Тройная спираль. Университеты–предприятия–государство. Инновации в действии : монография / Г. Ицковиц; пер. с англ. под ред. А.Ф. Уварова. – Томск : Изд-во Томского государственного университета систем управления и радиоэлектроники, 2010. – 237 с.
5. Романовський О.О. Інноваційний розвиток суспільства за моделлю «потрійної спіралі» Г. Іцковица / О.О. Романовський // Освіта і управління. – 2011. – Том 14. – № 4. – С. 132-144.
6. Ярош Ф.І. Критерії якості навчально-виховного процесу / Ф.І. Ярош, С.О. Шкіль // Новітні технології навчання: науково-методичний збірник. – К. : НМЦВО, 2003. – С. 3-40.
7. Демченко В.І. Якість навчально-виховного процесу як індикатор ефективності системи управління ВНЗ / В.І. Демченко, О.Л. Хотомлянський // Вища освіта України. – 2011. – № 2. – С. 106-111.
8. Підвищення ефективності діяльності промислового підприємства на основі навчання та розвитку його персоналу: дис. кандидата екон. наук: 08.00.04 / ДВНЗ «ПДТУ» / Т.А. Дерев'янок. – Маріуполь, 2009. – 161 с.

Bibliography:

1. Bazilevich V.D. The state of the system of training of personnels is in higher economic educational establishments of Ukraine // Informacionno-analiti4eskii jurnal «Novosti nauki i tehnologii» / uchreditel GU «BellISA». – Minsk : GU «BellISA», 2008. – № 3(9). – P. 68-75.
2. Modern economic education: Ukraine and bologna process / V.D. Bazilevicha and other. – K. : Znannya, 2006. – 326 p.
3. Grubinko V.V. Forming of innovative educational environment in pedagogical higher learning in the context of requirements of bolonga process: Presentation MS Power Point. [elektronnyi resurs]. – rejim dostupu. – <http://www.tspu.edu.ua/php1/include/resurs/kms/13/vust.ppt>, 14.03.2006 p.
4. Ickovic G. Triple spiral. Universities are enterprises state. Innovations in operations : monograph / G. Ickovic; per. s angl. pod red. A.F. Uvarova. – Tomsk : Izd-vo Tomskogo gosudarstvennogo universiteta sistem upravleniya i radioelektroniki, 2010. – 237 p.
5. Romanovskii O.O. Innovative development of society is after the model of "triple spiral" of G. Ickovic / O.O. Romanovskii // Osvita i upravlinnya. – 2011. – Tom 14. – № 4. – P. 132-144.
6. Yarow F.I. Criteria of quality of educational-educator process / F.I. Yarow, S.O. Wkil // Novitni tehnologii' navchannja: naukovu-metodychnyj zbirnyk. – K. : NMCVO, 2003. –

Р. 3-40.

7. Demchenko V.I. Quality of educational-educator process as indicator of efficiency of control system by INSTITUTION of higher learning / V.I. Demchenko, O.L. Hotomljan-s'kuj // Vyshha osvita Ukrai'ny. – 2011. – № 2. – Р. 106-111.
8. Increase of efficiency of activity of industrial enterprise on the basis of studies and development of his personnel: dis. of candidate of econ. of sciences: 08.00.04 / DVNZ «PDTU» / T.A. Derev'janko. – Mariupol', 2009. – 161 p.

Рецензент: Т.Г. Логутова
д-р екон. наук, проф. ДВНЗ «ПДТУ»

Стаття надійшла 15.04.2013

УДК 37.015.6

©Царук І.М.*

ОСВІТНІ ВИМІРИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

В статті проаналізовані загальнодержавні та регіональні тенденції розвитку системи освіти України, окреслені основні проблемні аспекти функціонування освітньої ланки та розглянуті окремі напрями її подальшого реформування та модернізації.

Ключові слова: соціально-економічний розвиток, освіта, дошкільна освіта, загальна середня освіта, професійно-технічна освіта, вища освіта.

Царук И.М. Образовательные измерения социально-экономического развития Украины. В статье проанализированы общегосударственные и региональные тенденции развития системы образования Украины, обозначены основные проблемные аспекты функционирования образования и предложены отдельные направления ее дальнейшего реформирования и модернизации.

Ключевые слова: социально-экономическое развитие, образование, дошкольное образование, общее среднее образование, профессионально-техническое образование, высшее образование.

I.M. Tsaruk. Educational measurings of socio-economic development of Ukraine. The article describes national and regional trends in Ukraine's education system, outlined the main problem aspects of education and considered separate directions her further reforming and modernisation.

Keywords: socio-economic development, education, preschool education, secondary education, vocational education, higher education.

Постановка проблеми. Соціально-економічний розвиток досягається за рахунок створення таких суспільних благ, основним призначенням яких є формування умов для ефективного виробництва та використання людського капіталу та забезпечення зростання суспільного багатства і добробуту людей. Загальновизнаним суттєвим чинником

* канд. екон. наук, доцент, ДВНЗ «Житомирський державний технологічний університет», м. Житомир